

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки

КУРСОВА РОБОТА

з предмета: “Аналіз господарської діяльності”

на тему: “Аналіз виробництва зернових культур та резерви його збільшення на прикладі СТОВ “Колос” Христинівського району Черкаської області”

Виконав: студент IV
курсу 43-о групи
Чмут М.П.

Керівник:
Доцент
Нестерчук Ю.О.

Умань – 2004 р.

Зміст

Вступ

1. Завдання, джерела даних та методологічні основи аналізу
2. Коротка характеристика господарства
3. Аналіз динаміки та виконання плану виробництва зерна за натуральними та вартісними показниками
4. Вплив факторів на зміну валового збору
5. Аналіз факторів, що формують урожайність культури
6. Оперативний аналіз у галузях рослинництва
7. Підрахунок резервів збільшення виробництва зерна та заходи щодо їх використання

22 Висновки та пропозиції

Список використаної літератури

Додатки

Вступ

Україна здавна відома винятково сприятливими природно-кліматичними умовами для розвитку зернового господарства - родючими ґрунтами, м'якими кліматичними умовами для формування високих урожаїв якісного продовольчого зерна. В країні є і добрі передумови для торгівлі цим товаром - ємкий внутрішній ринок, вигідне геополітичне розташування для зовнішньої торгівлі, наявність розгалуженої транспортно-складської інфраструктури. включаючи морські порти. Та виробляючи протягом тривалого періоду по 700 - 900 кг зерна на душу , і займаючи від 1,8 до 2,5 % у світових обсягах виробництва зерна, Україна і досі не заявила про себе як про крупне експортера високоякісного зерна, ще зовсім недавно (на початку 90-х мала від'ємне сальдо по експортно-імпортних операціях.

Причини недостатньої ефективності зернової галузі протягом 70 – 80-х років вбачались у структурній недосконалості виробництва, товарних ресурсів

та споживання зерна, значних його втратах у процесі відтворення в надто високій собівартості зерна, в невідлагодженості економічних відносин товаровиробників і заготівельників. На розв'язання цих проблем направлялись, в основному, значні матеріально-технічні та грошові ресурси орієнтувались заходи державної підтримки.

В умовах реформування економіки і переходу на нові соціально – економічні засади, коли непридатними стають старі методи управління, в умовах побудови відкритої для світу економіки, обмежених можливостей інвестування галузі, в ситуації погіршення кон'юнктури на зерновому ринку. Саме тому ця тема досить актуальна на сьогоднішній день.

Мета курсової роботи — провести аналіз виробництва та підрахунок резервів збільшення виробництва продукції зернових.

Об'єктом курсової роботи є СТОВ “Колос” Предметом – виробництво зерна в ньому. В курсовій роботі будуть використані наступні методи:

порівняння. графічний, факторний, індексний, кореляційний.

1. Завдання, джерела даних та методологічні основи аналізу

У процесі аналізу виробництва продукції рослинництва вивчають: а) виконання плану валових зборів продукції в розрізі окремих культур та їх груп, а також як це вплинуло на виконання плану продажу державі; б) виконання плану за розміром посівних площ та їх структурою; в) досягнутий рівень урожайності всіх сільськогосподарських культур, відповідність його плановому показнику, дотримання комплексу агротехнічних заходів, що забезпечує запланований рівень урожайності; що зумовило зміни в запланованому комплексі агротехнічних заходів та як це позначилося на врожайності; г) фактори, які вплинули на відхилення фактичного збору валового збору культур від планового, та які втрати чи додаткову користь від цього має господарство; д) недоліки в роботі та причини їх, яких заходів вжито для того, щоб усунути ці причини та ліквідувати недоліки; е) показники передових відділків, ферм, бригад, ланок порівняно з середніми показниками господарства, в результаті чого їх досягнуто та як це позначилось на загальних показниках господарства. Крім того визначають місце господарства в районі за основним показниками рослинництва, провадять порівняльний аналіз цих показників і показників передових господарств та виявляють невикористані резерви.

Під час аналізу абсолютні величини використовують для визначення виконання плану валових зборів, посівних площ і врожайності культур. Відносними величинами характеризують структуру посівних площ, рівень виконання планового завдання по врожайності і валових зборах культур виробничими одиницями і господарством у цілому. Щоб виявити вплив окремих факторів на відхилення фактичного валового збору окремих культур від планового, користуються методами обчислення різниць, ланцюгових підстановок або індексів, а для виявлення впливу різних елементів агротехнічного комплексу на рівень урожайності – методом кореляції. Метод порівняння застосовують для аналізу виконання плану господарством і різними виробничими

одиницями, динаміки за кілька років, а також для аналізу свого господарства порівняно з даними передових господарств району та середньорайонними показниками.

Метою такого втручання держави є розробка концепції й основних заходів щодо реалізації програми стабільного нарощування виробництва зерна, докорінного поліпшення його використання і створення експортно-орієнтованих моделей зернового господарства.

Зараз, коли в Україні економічні реформи поширюються або поглиблюються, традиційні шляхи забезпечення продовольством через значне державне регулювання та втручання призводять до подальшого створення сектора та стають менш ефективними. Усвідомлюючи, що забезпечення продовольством традиційними способами є надзвичайно дорогим та багато в чому несумісним з положенням ринкової економіки, уряд України відійшов від старої системи та почав закладати основу зернового сектора, зорієнтованого на ринкові відносини. Зараз зерновий сектор перебуває у перехідному стані з елементами, як старої командної, так і ринкової системи.

Україна тривалий час була одним із постачальників зерна на Європейський ринок. Так ось уже майже чверть століття зерна не вистачало навіть для забезпечення власних потреб. Щорічно його закупляли близько 5 млн. т. Тому, тепер головною проблемою, на думку Сайка В.Т. є виробництво конкурентноздатної зернової продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, продукції, яка відповідала б купівельній спроможності споживача і була б вигідною виробництву.

Для зміни ситуації потрібні нові підходи до використання землі, які мають зайняти центральне місце в аграрній реформі на базі НТП з урахуванням політичних, соціальних, енергетичних, матеріальнотехнічних і екологічних умов. В умовах нових виробничих відносин на селі для підвищення конкурентноздатності виробництва зерна значно зростає роль технології. Теоретичною основою інтенсивних технологій вирощування зернових культур на тривалий час залишається забезпечення збільшення виходу потрібної людині

продукції (зерна, білка) із загального врожаю, скорочення розриву між потенціальною і реальною продуктивності рослин.

Практичною основою інтенсивних технологій є управління продукційним процесом посівів за допомогою відомих нам агротехнічних заходів, що застосовують виходячи з результатів морфо-фізіологічного аналізу розвитку елементів продуктивності рослин. Головними складовими формування врожаю за інтенсивних технологій є сорт, добрива, нейтралізація ґрунтового розчину, хімічні засоби захисту рослин від бур'янів, шкідників і хвороб, фактор часу і якості.

В аграрному секторі Україна робитиме ставку на виробництво зерна. Цьому має сприяти аграрна політика, що її проводить держава. Зернова тема не полишає сторінок газет, навіть таких, що, як правило, не приділяють особливої уваги аграрним питанням.

Природні умови України є сприятливими для вирощування пшениці. Ґрунти України дають можливість за відповідного рівня агротехніки без труднощів одержувати по 50 ц з гектара пшениці. Рівень розораності ґрунтів країни - один з найвищих у Європі й перебуває на межі екологічної катастрофи, проте він не тільки сприяє отриманню великих валових зборів зернових. Усе це з багатими сировинними ресурсами для виробництва міндобрів у перспективі має зробити Україну "житницею" Європи. За однієї "маленької" умови - слід підняти сільськогосподарське виробництво на світовий ринок.

Однак, упродовж перших 5 років незалежності України не лише скорочувалися обсяги експорту до інших країн, але й до того виникли проблеми із власним забезпеченням продовольчим зерном. На думку Н.Валькованого, головними факторами, які спричинили таке значне зменшення виробництва зерна в країні, стали скорочення поставок сільгоспвиробникам міндобрів та пестицидів, як через зниження їх виробництва, так і через відсутність коштів на їх придбання; брак та незадовільний стан сільськогосподарської техніки. внаслідок якого збільшились втрати врожаю під час збирання й транспортування.

Недостатність внесення мінеральних та органічних добрив сприяло, також, тому, що рослини виявилися менш стійкими до суворих кліматичних умов, а несправність техніки, відсутність добрив, засобів захисту рослин тощо призвела до недотримання інтенсивних технологій вирощування зернових. Окрім того, рослинам завдавали шкоди шкідники через брак інсектицидів для боротьби з останніми. Загальна економічна криза боляче вдарила по сільському господарству, яке в умовах державних дотацій виявилось абсолютно не готовим до ринкових перетворень, Н.Валькований стверджує, що тільки радикальна реформа цього аграрного сектора України здатна допомогти їй стати житницею Європи.

Сільське господарство за останні роки одержало від селекціонерів України нові високопродуктивні сорти і гібриди зернових культур. Це дає змогу добирати з числа районованих найкращі, які за належної технології забезпечують високі і сталі врожаї. Проблем у хліборобів багато і їх потрібно вирішувати найближчим часом. Не слід послаблювати контроль за станом озимих культур, треба завчасно подбати про придбання і завезення в господарства міндобрив і засобів захисту рослин, запчастин, пального та інших матеріальнотехнічних ресурсів, своєчасно відремонтувати сільськогосподарську техніку і провести її технологічне налагодження, повністю забезпечити потребу у високоякісному насінні.

На думку Мацибори, надійним шляхом підвищення врожайності та валових зборів навіть у несприятливих за погодними умовами роки є впровадження у виробництво інтенсивних технологій вирощування, що базуються на ефективному використанні в господарствах наявних матеріально-технічних ресурсів і широке застосування новітніх досягнень науки та передового досвіду.

У структурі агропромислового комплексу зерно-промисловий посідає особливе місце. Його функціональну структуру спрямовано на забезпечення населення хлібом і хлібопродуктами, промисловості сировиною, тваринництва - концентрованими кормами, зовнішньої торгівлі - експортними товарами,

а територіальну — на максимальне використання раціональних природних умов і економічних ресурсів для розвитку зернового господарства.

Концепція стійкого розвитку зернового господарства на період стабілізації та пожевлення має будуватися на засадах удосконалення його структури, усунення втрат і збалансування попиту з урахуванням природного потенціалу земель, які можуть використовуватись у господарствах товарного землеробства без порушення агротехніки. Мікроекономічні моделі економіки господарств товарного землеробства мають базуватися на пропорціях між культурами у сівозмінах, але як показує досвід розвинутих країн ЄС, частку зернових у посівних площах може бути істотно підвищено до 70 % і більше.

Завданнями аналізу є: здійснення систематичного контролю за виконанням плану виробництва продукції по кожній культурі, підрозділу і господарству в цілому і визначення впливу факторів на обсяг виробництва продукції зернових; виявлення внутрігосподарських резервів збільшення виробництва продукції та поліпшення її якості; оцінка можливостей збільшення виробництва продукції з врахуванням об'єктивних і суб'єктивних факторів; робота міроприємств по освоєнню виявлених резервів збільшення виробництва продукції.

Розглянувши стан і перспективи розвитку зернового під комплексу необхідно зазначити, що в даній курсовій роботі буде розглянута аналіз виробництва зернових. Джерелами даних є форми річного звіту, первинні документи, нормативні акти (Закони України, Постанови Кабміну), відповідні планові показники по виробництву зернових, відображені в бізнес – плані підприємства.

2. Коротка характеристика господарства

СТОВ “Колос” розташоване в селі Шукайвода Христинівського району Черкаської області. Господарство знаходиться в центральній частині лісостепової зони.

Грунтово – кліматичні умови господарства типові для багатьох господарств правобережного Лісостепу. Середньорічна температура повітря становить $+8^{\circ}\text{C}$. Найвища температура буває в липні. Інколи вона досягає до 38°C . Оподи розподіляються по місяцях дуже нерівномірно. Середня кількість опадів за рік становить 480 мм, в т.ч. за вегетаційний період – 300 мм. Ґрунти за механічним складом середньо – і мало гумусні. Чорноземи типові мало гумусні займають 48% усіх земель, 30,3% – чорноземи типові середньо гумусні, решта – чорноземи типові слабо – та середньозмиті. Природна родючість ґрунтів СТОВ “Колос” в середньому становить 62 бали.

Сільськогосподарське виробництво здійснюється при органічному поєднанні земельних, трудових, основних і оборотних фондів, крім того, економічні умови виробництва характеризуються розмірами і організаційною структурою, спеціалізацією і галузевою структурою, інтенсивністю виробництва. Так, земельний фонд є найважливішою складовою частиною ресурсів сільськогосподарського виробництва. Від раціонального використання землі, підвищення її плодючості залежить розвиток всіх галузей сільськогосподарського виробництва.

Загальна земельна площа в 2003 р. склала 4071 га, в тому числі сільськогосподарські угіддя - 3711 га, з них на долю ріллі припадає 3552 га. В таблиці 2.1 представлено розміри СТОВ “Колос”

За останні три роки не пройшло суттєвих змін у землекористуванні сільськогосподарського підприємства.

Розміри господарства розглянемо на прикладі наступної таблиці

Таблиця 2.1

Показники розміру СТОВ “Колос”

Показники	2002р.	2003р.	2003р до 2002р,%
Валова продукція в порівняльних цінах 2001р., тис.грн	1919,6	2201,8	114,7
Товарна продукція, тис.грн	672,4	1127,8	167,7
Основні фонди, всього, тис.грн	7743,2	7823	101,0
Середньорічна чисельність працівників, чол.	197	185	93,9
Площа с.-г. угідь, га	3711	3711	100
в т.ч. рілля	3552	3552	100

Аналізуючи дану таблицю слід відмітити, що спостерігається покращення показників розміру господарства. Так, зростання валової та товарної продукції відповідно склало 14,7 та 67,7 . зростання вартості основних фондів склало 1%. Площа с.-г. угідь та ріллі залишились не змінними. На 6,1% зменшилась середньорічна кількість працівників, що зумовлено більшою механізацією робіт.

Посівні площі господарства розглянемо на прикладі таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Посівні площі сільськогосподарських культур в СТОВ “Колос”

Види і групи культур	2002 р.		2003 р.	
	га	в % до всього	га	в % до всього
Зернові і зернобобові	1292	34,8	1239,5	33,4
Технічні культури	991	26,8	1020,5	27,5
Картопля та овочеві культури	749,6	20,2	749,6	20,2
Кормові культури	675,4	18,2	701,4	18,9
Разом	3711	100	3711	100

Аналізуючи дану таблицю слід відмітити, що загальна посівна площа в звітному році порівняно з базисним не зменшилась. Що ж до структури посівних площ. то вона суттєво не змінилася. Так, найбільш вагому частку за-

ймають зернові і зернобобові, які складають приблизно 34 % від всієї площі. Спостерігається збільшення площ технічними культурами. Також слід відмітити зменшення площ під кормові культури. Проводячи аналіз характеристики господарства слід особливо увагу приділяти показникам інтенсифікації, які наведені нижче.

Інтенсифікацію можна характеризувати як напружене використання виробничих ресурсів, забезпечення зростання їх віддачі. Таке розуміння інтенсифікації можна також використовувати і при характеристиці інтенсифікації праці — зростаюча інтенсивність праці передбачає збільшення затрат праці протягом одного й того ж відрізка часу. Підвищення інтенсивності праці зумовлює зростання її продуктивності і на цій основі поліпшення використання робочої сили.

Таблиця 2.3

Показники інтенсифікації виробництва в СТОВ “Колос ”

Показники	2002р.	2003р.	2003 р. до 2002 р., %
Приходиться на 1 га с.-г. угідь:	1966	1977	100,6
- основних фондів, грн.			
- затрат праці, люд.-год	5,3	4,9	92,5
Внесення добрив на 1 га ріллі, ц	2,2	1,8	81,8
Виробництво валової продукції, грн:	517,3	598,2	115,6
- на 1 га с.-г. угідь			
- на середньоспискового працівника	3433,9	3930,7	114,5
Прибуток, тис.грн	-305,2	-7,5	2,5
Рівень рентабельності, %	-31,0	-0,6	1,9
Урожайність, ц/га:			
- зернових	41,4	54,2	130,9
- цукрових буряків	215,4	198,3	92,1

Виходячи з даних таблиці слід відмітити, що показники інтенсифікації виробництва знаходяться на доброму рівні. Так, спостерігається зростання основних фондів на 1 га с.-г. угідь, виробництва валової продукції га с.-г.

угідь, виробництва валової продукції на 1 працівника, урожайність зернових культур відповідно на 0,6%; 15,6%; 14,5%; і 30,9%.

Одним із основних показників, що характеризують розмір і діяльність СТОВ “Колос” є структура товарної продукції (табл.2.4). Вона дає можливість установити спеціалізацію сільськогосподарського підприємства.

Таблиця 2.4

Структура товарної продукції в СТОВ “Колос”

Показники	2001р.		2002 р.		2003 р.	
	Всього, тис.грн.	%	Всього, тис.грн.	%	Всього, тис.грн.	%
Зернові, всього	831,0	27,4	240,9	55,8	510,7	45,3
Соняшник	429,9	14,1	120,0	0,2	5,0	0,5
Картопля	8,2	0,2	1,0	0,1	10,4	0,9
Цукрові буряки	821,5	27,0	117,4	17,5	155,1	13,7
Овочі	3,6	0,2	2,4	0,6	5,4	0,6
Інша продукція	0,2	0,1	-	-	9,3	8,1
Всього по рослинництву	2095,5	69,0	374,2	55,7	779,7	
Молоко	505,5	16,7	176,0	26,2	125,4	11,1
М'ясо ВРХ	292,3	9,6	90,1	13,4	164,8	14,6
М'ясо свиней	138,5	4,6	27,0	4,0	47,7	4,2
Інша продукція	4,4	0,1	5,1	0,8	10,2	1,0
Всього по тваринництву	940,7	31,0	298,2	44,3	548,1	30,9
Разом	3034,2	100	672,4	100	1127,8	100

Дані таблиці 2.4 свідчать, що СТОВ “Колос” спеціалізується в рослинництві на вирощуванні зернових культур та цукрових буряків, а в тваринництві - на виробництві продукції скотарства. В цілому можна сказати, що сільськогосподарське підприємство має зерново-буряковий з розвинутим молочним скотарством виробничий напрямок.

3. Аналіз динаміки та виконання плану виробництва зерна за натуральними та вартісними показниками

Зернове господарство України розвивається на основі дальшої інтенсифікації, що забезпечує збільшення виробництва зерна переважно за рахунок підвищення врожайності зернових культур. Розвиток виробництва зерна характеризується такими показниками, як динаміка посівних площ та їх структури, підвищення врожайності зернових культур, збільшення валового збору зерна і вдосконалення структури зернового виробництва.

Таблиця 3.1

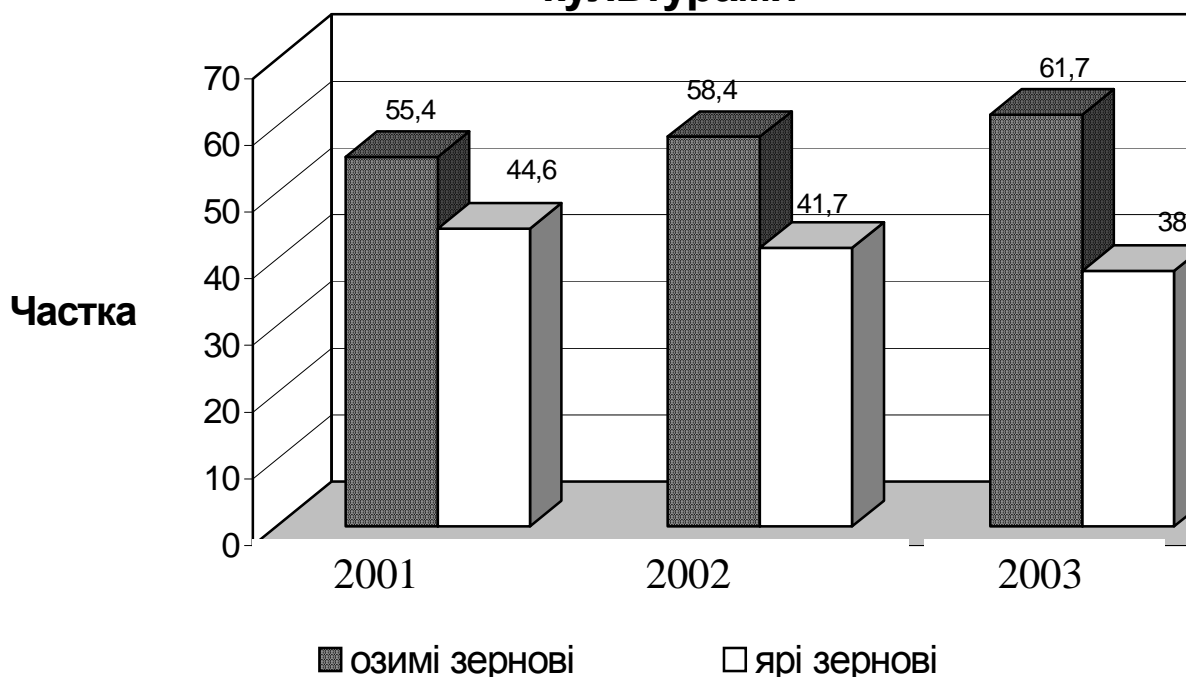
Посівні площі і структура зернових культур в СТОВ “Колос”

Культури	2001р.		2002р.		2003р.	
	га	%	га	%	га	%
Зернові, всього	1345	100	1295	100	1239	100
Озимі зернові	745	55,4	735	58,4	765	61,7
в тому числі						
пшениця	735	54,6	715	55,2	735	59,3
жито	10	0,8	10	0,8	10	0,8
ячмінь	-	-	30	2,3	20	1,6
Ярі зернові	600	44,6	540	41,7	474	38,3
втому числі						
яра пшениця	10	0,7	-	-	-	-
ячмінь	280	21,6	270	20,9	239	19,3
овес	30	2,3	30	2,3	30	2,4
кукурудза	130	9,7	60	4,6	70	5,6
просо	10	0,7	4	0,3	-	-
гречка	10	0,7	20	1,5	25	2,0
горох	120	8,9	120	9,3	100	8,2
вика яра	10	0,7	36	2,8	10	0,8

За даними таблиці 3,1 за досліджуваний період в СТОВ “Колос” посівні площі зернових культур скоротились на 106 га або на 16,1 %. У структурі зернових культур зменшилась частка ярого ячменю, озимого ячменю, гречки і зроста озимої пшениці і кукурудзи.

Структурні зміни в посівах зернових культур характеризуються розширенням площ сильних і твердих сортів озимої пшениці, що відзначаються високою якістю зерна. На протязі 2001 – 2003 років слід відмітити велику нестабільність в посівах кукурудзи і проса. Зокрема, ці культури в 2001 р., а в 2002 р. просо не висівалось в господарстві. Такий стан викликаний був не лише несприятливими природними умовами, але й відсутністю якісного посівного матеріалу, який міг би забезпечити високий урожай і стійкість культури до зовнішніх факторів. Характеризуючи інші зміни, хотілося б відмітити зменшення посівів такої культури, яка дуже широко використовується в кормовиробництві, як-важливий компонент комбікормової промисловості - ярий ячмінь, але частка в структурі посівних площ залишилась відносно сталою, а посівна площа зменшилась на га або на 16,11 %.

Динаміка структури посівних площ під зерновим культурами

4. Вплив факторів на зміну валового збору

Виконання плану валових зборів аналізують за окремими культурами та їх групами . порівнюючи фактичні валові збори з плановими в абсолютних величинах, визначають відхилення від плану по культурах – рівень виконання плану.

Аналізують також виконання плану валових зборів окремими бригадами, ланками.

При цьому визначають економічний ефект від перевиконання завдань передовиками і втрат через не виконання їх відстаючими виробничими одиницями. У процесі аналізу використовують натуральні і вартісні показники, обов'язково пов'язуючи їх з даними аналізу посівних площ та врожайності.

Збільшення виробництва продукції може бути досягнуто за рахунок розширення посівних площ, вдосконалення їх. структури і підвищення урожайності.

Для використання впливу того чи іншого фактора на обсяг валового збору зерна в звітному 2003 р. в порівнянні з базовим 2001 р. проведено порівняльний аналіз. На відхилення від базового періоду валового виробництва по групі зернових культур впливають: кількісний фактор - площа посіву, якісна урожайність і структура посівної площі. Щоб виявити вплив цих факторів застосуємо індексний аналіз (табл.4.1).

Таблиця 4.1

Посівні площі, урожайність та валові збори зернових культур в СТОВ „Колос”

Культура	Площа, га		Урожайність, ц/га		Валовий збір, ц		
	2001р	2003р	2001р	2003р	2001р	2003р	умовний період
	P_0	P_1	Y_0	Y_1	P_0Y_0	P_1Y_1	
Озима пшениця	735	735	41,1	54,2	30175	39859	30209
Озиме жито	10	10	26,9	31,2	269	312	269
Озимий ячмінь	-	20	-	33,3	-	666	-

Ярий ячмінь	280	239	21,7	33,1	8460	8084	5186
Яра пшениця	10	-	157	-	157	-	-
Овес	30	30	28,2	243	845	728	846
Просо	10	-	24,0	-	240	-	-
Гречка	10	25	11,0	11,1	110	277	275
Кукурудза	130	70	32,4	46	4212	3274	2268
Горох	120	100	20,4	23,7	2448	2254	2040
Всього	1345	1239	35,0	44,8	41045	55625	41220

З даних таблиці 4.1 бачимо, що порівняно з базовим роком валовий збір зерна зменшився на 8582 ц або на 15,4 %.

Щоб виявити кількісний вплив цих факторів на валовий збір застосуємо індексний аналіз. При цьому, визначимо загальний індекс валового збору зерна:

$$I_{\text{заг}} = \frac{УП_1 У_1}{УП_0 У_0} = \frac{55625}{47043} = 1,3552 \text{ або } 135,52\%;$$

Індекс показує, що валовий збір зерна в звітному періоді збільшився в порівнянні з базисним на 35,52%.

Зміна валового збору обумовлена зміною посівних площ зерна встановлюється за допомогою індексу посівних площ:

$I_{\text{пл}} = \frac{УП_1}{УП_0} = \frac{1239}{1345} = 0,9212$ або 92,12 %. Внаслідок скорочення посівних площ валовий збір зерна зменшився на 7,88%.

Вплив фактору зміни урожайності окремих культур встановлюється за наступною формулою:

$$I_{\text{взу}} = \frac{У У_1 П_1}{У_0 П_1} = \frac{55625}{41220} = 1,3495$$

Цей індекс показує, що внаслідок збільшення урожайності зерна валовий збір зріс на 34,95 %.

Структурні зміни в посівних площах безпосередньо впливають на валовий збір:

$$I_{\text{взу}} = \frac{У У_0 П_1}{У П_1} : \frac{У У_0 П_0}{У П_0} = \frac{41220}{1239} : \frac{41045}{1345} = 1,0902$$

Структура посівних площ у звітному році в порівнянні з базисним більш

ефективна. Покращення структури посівних площ збільшило валовий збір на

9,02%.

Перевірка достовірності розрахунків:

$$I_{B3} = I_{B3П} * I_{B3У} * I_{B3С}$$

$$1,3552 = 0,9212 * 1,3495 * 1,0902$$

$$1,3552 = 1,3552$$

Абсолютні прирости (зменшення) валового збору встановлюються за рахунок зміни площ (ВЗп), урожайності зерна (ВПу) та структури посівних площ (ВЗс). Загальна зміна валового збору

$$\Delta B3 = \sum Y_1 П_1 - Y_0 П_0 = 55625 - 47043 = 8582 \text{ ц}$$

Валовий збір зернових культур збільшився в звітному році в порівнянні з базисним на 8582 ц. Це збільшення сталося за рахунок зменшення посівних площ

$$\Delta B3П = Y_0 (УП_1 - УП_0) = 30,5 (1239 - 1345) = -3233 \text{ ц}$$

Збільшення валового збору за рахунок зміни урожайності:

$$\Delta B3У = \sum Y_1 П_1 - Y_0 П_1 = 55625 - 41220 = 14405 \text{ ц}$$

Збільшення урожайності зерна призвело до збільшення валового збору на 14405 ц.

Внаслідок зміни структури посівних площ абсолютний приріст валового збору склав:

$$\Delta B3С = \sum Y_0 П_1 - Y_0 УП_1 = 41220 - 44,9 * 1239 = -2590 \text{ ц}$$

Перевірка правильності розрахунків:

$$\Delta B3 = \Delta B3П * \Delta B3У * \Delta B3С$$

$$8582 = -3233 + 14405 - 2590$$

$$8582 = 8582$$

Далі проведемо аналіз середньої урожайності.

На середню урожайність однорідних культур впливає урожайність окремих культур і структура посівних площ.

$$I_y = I_{y_y} * I_{y_c}$$

На основі даних таблиці 4.1:

$$I_y = Y_1/Y_0 = 44,9/30,5 = 1,4721$$

$$Y_1 = \sum Y_1 \Pi_1 / \sum \Pi_1 = 55625 : 1239 = 44,9 \text{ ц/га}$$

$$Y_0 = \sum Y_0 \Pi_0 / \sum \Pi_0 = 41045 : 1345 = 30,5 \text{ ц/га}$$

$$\Delta Y = Y_1 - Y_0 = 14,4 \text{ ц/га}$$

Середня урожайність всіх зернових культур зросла в звітному році в порівнянні з базовим на 47,21 % або 14,4 ц/га.

Індекс урожайності постійного складу:

$$I_{y_y} = Y_1/Y_{ym} = 44,9:33,3 = 1,3483$$

$$Y_{ym} = \sum Y_0 \Pi_1 / \sum \Pi_1 = 41220 : 1239 = 33,3 \text{ ц/га}$$

$$\Delta Y = Y_1 - Y_{ym} = 44,9 - 33,3 = 11,6 \text{ ц/га}$$

Внаслідок підвищення урожайності окремих культур середня урожайність зернових культур зросла на 34,83% або 11,6 ц/га.

Індекс впливу посівних площ на середню урожайність

$$I_{y_c} = Y_{ym}/Y_0 = 33,3 : 30,5 = 1,0918$$

$$\Delta Y = Y_{ym} - Y_0 = 33,3 - 30,5 = 2,8 \text{ ц/га}$$

Розширення питомої ваги в структурі посівних площ більш урожайних зернових культур привело до підвищення середньої врожайності на 9,18 % або 2,8ц/га.

Перевірка Індексів та абсолютних змін середньої урожайності:

$$I_y = I_{y_y} * I_{y_c}$$

$$\Delta Y = \Delta Y_y + \Delta Y_c$$

$$1,4721 = 1,3483 * 1,0918$$

$$14,4 = 11,6 + 2,8$$

$$1,4721 = 1,4721$$

$$14,4 = 14,4$$

Також для виявлення впливу факторів застосовують метод ланцюгових підстановок або метод обчислення різниць.

Розглянемо це в таблиці 4.2, застосувавши метод ланцюгових підстановок:

Таблиця 4.2

Виконання плану валового збору зернових культур і вплив факторів на нього в 2003 році.

Назва культур	Посівна площа, га		Урожайність з 1 га		Валовий збір, ц			Валовий збір з фактичної площі посіву при плановій урожайності, ц	Відхилення від плану: (+,-), ц		
	За планом	фактично	За планом	фактично	За планом	фактично	% виконання плану		всього	в т.ч за рахунок зміни	
										Посівної площі	урожайності
Озима пшениця	735	735	41,1	54,2	30175	39859	132	30209	+9684	+34	+9650
Озиме жито	10	10	24,9	31,2	269	312	116	269	+43	-	+43
Озимий ячмінь	-	20	-	33,3	-	666	-	-	-	-	-
Ярий ячмінь	280	239	21,7	33,1	8460	8084	96	5186	-376	-3274	+2898
Яра пшениця	10	-	157	-	157	-	-	-	-	-	-
Овес	30	30	28,2	24,3	845	728	86	846	-117	+1	-118
Просо	10	-	24,0	-	240	-	-	-	-	-	-
Гречка	10	25	11,0	11,1	110	277	251	275	+167	+165	+2
Кукурудза	130	70	32,4	46	4212	3274	78	2268	-938	-1944	+1006
Горох	120	100	20,4	23,7	2448	2254	92	2040	-194	-408	+2014

В господарстві 2003 році план виробництва озимої пшениці перевищено на 9684 ц, озимого жита на 43 ц, гречки на 165 ц. Збільшення валового збору даних культур відбулося за рахунок збільшення площі (на 34 га – озимої пшениці, на 167 га - гречки) та урожайності (на 9650 ц/га – озимої пшениці, на 43 ц/га – озимого жита, на 2 ц/га - гречки).

Валовий збір ярого ячменю знизився проти плану на 376 ц. На це вплинуло 2 фактори: у зв'язку із зменшенням посівної площі проти плану на 41 га валовий збір знизився на 3274 ц, а за рахунок підвищення урожайності проти плану на 11,4 ц/га валовий збір зріс на 2898 ц.

Валовий збір кукурудзи знизився проти плану на 938 ц. На це вплинуло 2 фактори: у зв'язку з зменшенням посівної площі проти плану на 60 га валовий збір знизився на 1944 ц, а за рахунок підвищення урожайності проти

плану на 13,6 ц/га валовий збір зріс на 1006 ц.

Валовий збір гороху знизився проти плану на 194 ц. На це вплинуло 2 фактори: у зв'язку із зменшенням посівної площі проти плану на 20 га валовий збір знизився на 408 ц, а за рахунок підвищення урожайності проти плану на 3,3 ц/га валовий збір зріс на 214 ц.

5. Аналіз факторів, що формують урожайність культури

Урожайність – це один з найважливіших якісних показників, які безпосередньо впливають на розмір валового збору. Підвищення урожайності на даний час є найбільш актуальною проблемою для сільськогосподарських товаровиробників, оскільки підвищення врожайності впливає не тільки на збільшення валового збору, а й відповідно на зменшення собівартості продукції.

На зміну урожайності впливає ряд факторів, які можуть бути як залежними від людей, так і не зовсім їм підвладні (природно - кліматичні умови).

До “штучних” факторів можна віднести використання органічних і мінеральних добрив, використання хімічних засобів (пестицидів, гербіцидів тощо), застосування високоврожайних сортів, впровадження комплексної механізації, інтенсивних і індустріальних технологій тощо.

Основною зерновою культурою СТОВ “Колос” є озима пшениця, площа якої в 2001 р. становила 755 га або 60,9 % всіх площ зернових культур. Як відомо, високоякісне зерно озимої пшениці становить основу продовольчого фонду країни, тому проаналізуємо зміну посівних площ, врожайності та валових зборів озимої пшениці за останні 10 років

Динаміка рівнів посівних площ озимої пшениці, врожайності та валових зборів в СТОВ “Колос” відображає те, що розмір посівної площі під цією культурою була відносно сталою за виключенням 1998 р., коли господарство відвело більші площі під посів озимого і ярого ячменю. Середня урожайність за останні 10 років по господарству становила 46,0 ц/га. Приріст валового збору відбувався за рахунок підвищення урожайності озимої пшениці, яка і визначає напрямок зернового господарства і спеціалізацію в цілому.

Таблиця 5.1.

Виявлення тенденції урожайності зерна

Роки	Урожайність, ц/га	Номер року	Розрахункові величини		Вирівняна вро- жайність	Відхилення фак- тичних даних від вирівняних
	У		t	t ²		
1994	40,1	-9	81	-360,9	45,45	-5,35
1995	51,9	-7	49	-363,3	45,50	6,4
1996	60,0	-5	25	-300,0	45,55	14,45
1997	36,1	-3	9	-108,3	45,59	-9,49
1998	30,3	-1	1	-30,3	45,64	-15,34
1999	59,6	1	1	59,6	45,68	13,92
2000	41,9	3	9	125,7	45,73	-3,83
2001	41,1	5	25	205,5	45,78	-4,68
2002	41,4	7	49	289,8	45,82	-4,42
2003	54,2	9	81	487,8	45,87	8,33
Разом	456,6	0	330	7,6	456,6	0

Підтвердженням росту або зменшення урожайності озимої пшениці аналітичне вирівнювання ряду динаміки за 10 років, що дає змогу визначити чіткий загальний напрям основної тенденції і показує абсолютний приріст рівня за одиницю часу (табл.5.1).

Підрахунки показали:

$$a=Uy/n=456,6/10=48.66; \quad b=Uyt/nt^2=7,6/330=0,023.$$

Підставляємо у формулу прямої лінії, отже

$$\hat{y}_t= 45,66+0,0231t.$$

Як видно, рівень урожайності за останні 10 років мав тенденцію до зростання урожайності озимої пшениці.

На урожайність сільськогосподарських культур впливає цілий ряд і інших факторів. Використаємо кореляційний аналіз для встановлення взаємозв'язку урожайності стратегічної культури господарства – озимої пшениці з наступними факторами, що на неї впливають:

X₁- кількість внесених мінеральних добрив на 1 га посіву;

X₂- якість ґрунтів у балах;

X₃- затрати праці;

X_4 - опади;

X_5 - кількість внесених органічних добрив.

Отже, на основі одержаних результатів обробки можна зробити висновок, що лінійне рівняння множинної регресії має вигляд:

$$Y_x = 53,74 + 18,71x_2 + 2,48x_3 + 13,29x_4 + 2,84x_5$$

Коефіцієнт множинної кореляції становить 0,96, що говорить про тісний зв'язок між урожайністю озимої пшениці і п'ятьма вибраними факторами.

Щоб перевірити його на достовірність звернемо увагу на критерій Стьюдента. Оскільки фактичне значення T перевищує теоретичне, то можна зробити висновок про вірогідність коефіцієнта множинної кореляції.

Коефіцієнти регресії в рівнянні показують, на скільки змінилася урожайність культури при зміні відповідного фактора на одиницю при умові, що інші фактори, включені в рівняння, знаходяться на середньому рівні. Так, при середніх значеннях всіх інших факторів збільшення кількості внесених мінеральних добрив на 1 га посіву на 1 ц NPK сприяє підвищенню урожайності озимої пшениці на 18,71 ц/га; збільшення якості ґрунтів в балах веде до підвищення урожайності на 2,48 ц/га; зменшення затрат праці сприяє підвищенню урожайності на 13,29 ц/га; збільшення опадів в оптимальному розмірі веде до зростання урожайності на 0,2 ц/га; збільшення кількості внесених органічних добрив веде до підвищення урожайності на 2,82 ц/га.

Отже, урожайність в цілому зернових в СТОВ "Колос" повільно зростає, але це, перш за все, за рахунок дотримання технологій вирощування, уміле керівництво при глибокій кризі, що склалась в агропромисловому комплексі в останні роки, а також малій увазі держави до проблем господарств і населення.

6. Оперативний аналіз у галузях рослинництва.

Основне завдання оперативного аналізу – виявити недоліки у виконанні плану і причини їх виникнення в процесі господарських операцій, зсувати їх та розкривати не використані резерви.

Відомо, що урожайність значною мірою залежить від забезпеченості господарства насінням районованих сортів. Під час аналізу забезпеченості господарства насінням перевіряють розміри насінневих фондів, визначають, чи відповідають вони посівній площі та прийнятним нормам висіву, чи доведено посівний матеріал до посівних кондицій по кожній культурі і сортах, як забезпечене зберігання його в зимовий період, як проводять передпосівну обробку насіння пестицидами, чи дотримують під час сівби норми висіву.

Від нагромадження і збереження вологи в ґрунті в зоні лісостепу, де знаходиться СТОВ “Колос”, значною мірою залежить урожайність. У зв’язку з цим старанно перевіряють і контролюють своєчасність проведення таких робіт: лущення стерні і оранки парів та зябу, снігозатримання, осіннє та весняне підживлення зернових культур, весняне закриття вологи, своєчасність та якість передпосівного обробітку ґрунту та сівби, своєчасність та виконання, якість усього комплексу робіт з догляд за посівами тощо.

Для того, щоб знати стан посіви зернових у морозні, з невеликим сніговим покривом зими, їх періодично перевіряють вирізаними монолітами, а в не дуже морозні зими з глибоким покривом снігу – перевіряють, чи не випріває озимина. Протягом зими з малим сніговим покривом, частими відлигами і особливо на весні перевіряють, як ведеться боротьба з льодовою кіркою. Своєчасність проведення всіх робіт за обсягом, строками і якістю залежить від забезпеченості і справності машинно-тракторного парку та наявності нафтопродуктів. Тому до початку сільськогосподарських робіт аналізують виконання плану капітального ремонту машин, завезення паливо-мастильних матеріалів в цілому і за окремими видами.

Щоб зібрати високий урожай в заплановані календарні строки, ще до

жнив аналізують справність збиральних машин та забезпеченість ними господарства, визначають наявність потрібних пристроїв для них (зерновловлювачів, копнувачів, пристосувань для збирання полеглих хлібів тощо).

Успіх у збирання врожаю залежить також від правильного комплектування агрегатів. Тому перевіряють, чи відповідає захват комбайнів потужності тракторів, а закріплені транспортні засоби – продуктивності збиральних машин. У перші ж дні збирання врожаю аналізують, чи не допускають втрат при збиранні врожаю на полі і під час транспортування. Обов'язково перевіряють готовність зерносквоищ, токів, сушарок до приймання врожаю, забезпеченість господарства тарою, вагами, засобами транспортування врожаю з поля на тік, на заготівельні пункти і т.д.

Своєчасний оперативний аналіз сприяє проведенню всіх запланованих доходів у найкращі строки і з найвищими результатами.

Щоб забезпечити виконання плану собівартості сільськогосподарської продукції потрібно протягом року здійснювати систематичний аналітичний контроль на виробництво по господарству, галузях і госпрозрахункових підрозділах.

Оскільки більшу частину продукції рослинництва одержують у другій половині року, оперативний аналіз витрат на виробництво здійснюють по виробничих періодах, процесах, окремих роботах, виявляючи дотримання відділками, бригадами і ланками технології виробництва, встановлених лімітів витрат матеріальних, праці та коштів, строків проведення запланованих робіт та їх якості. Виконання найважливіших робіт у розрізі культур і виробничих підрозділів аналізують щоденно бригадир чи обліковець бригади, агрономи та інженери, а в господарствах, де запроваджено диспетчерську службу – диспетчери.

У СТОВ “Колос” дані аналізу записують у спеціальний журнал, що значно полегшує проведення його за триваліші періоди і контроль за виконанням рекомендацій.

7. Підрахунок резервів збільшення виробництва зерна (інших видів продукції) та заходи щодо їх використання.

Одним з важливих завдань аналізу є виявлення і підрахунок резервів збільшення виробництва продукції зернових.

Основні резерви збільшення виробництва валової продукції рослинництва, зокрема зернових культур, такі:

- 1) введення в господарський оборот земельних угідь, що перебувають поза господарським оборотом;
- 2) перетворення екстенсивних угідь в інтенсивні, щоб з одиниці площі мати максимальну кількість продукції;
- 3) поліпшення сільськогосподарських угідь та вдосконалення структури посівних площ;
- 4) підвищення врожайності всіх сільськогосподарських культур, особливо зернових, і в районах зрошення;
- 5) підвищення продуктивності природних угідь.

Одним з важливих напрямків виявлення резервів є розширення посівних площ. Можливі і невикористані резерви розширення посівних площ розраховують множенням можливої розширеної площі на фактичну урожайність тих культур, посіви яких планується вирощувати на ній.

Суттєвим резервом збільшення виробництва продукції зернових є покращення структури посівних площ, тобто збільшення питомої ваги більш урожайних культур в загальній посівній площі (таблиця 7.1)

Таблиця 7.1

Підрахунок резервів збільшення об'єму виробництва зерна за рахунок покращення структури посівів

Культури	Структура посівів, %		Посівна площа, га		Фактична урожайність в середньому за 3 роки, ц	Об'єм виробництва при структурі посівів, ц	
	фактична	можлива	фактична	можлива		фактичної	можливої
Зернові, всього	100	-	1239	-	-	-	-
Озимі зернові в т.ч.	61,7	-	765	-	-	-	-
пшениця	59,3	59,7	735	854	45,6	33516	38943
жито	0,8	0,4	10	58	32,0	320	1856
ячмінь	1,6	0,8	20	34	25,1	50,2	854
ярі зернові	38,3	-	474	-	-	-	-
в т.ч.	-	-	-	-	-	-	-
ячмінь	19,3	20,1	239	120	17,4	4159	2088
овес	2,4	1,1	30	16	28,7	861	459
кукурудза	5,6	6,9	70	81	72,5	5075	5873
гречка	2,0	1,0	25	14	21,7	543	304
горох	8,2	9,2	100	52	22,5	2250	1170
Разом	99,2	99,2	1229	1229	-	46774,2	51547

За рахунок покращення структури посівних площ господарство має резерви збільшення виробництва зернових – 4772,8 ц (51547 ц-46774,2 ц).

Важливим напрямком виявлення резервів збільшення виробництва продукції зернових в господарстві є підвищення урожайності.

Суттєвим резервом збільшення виробництва продукції є окупність добрив, яка залежить від дози і якості добрив, їх структури, строків і способів внесення в ґрунт. Розрахуємо резерв збільшення виробництва продукції за рахунок підвищення окупності добрив в наступній таблиці.

Таблиця 7.2

Підрахунок резервів збільшення виробництва продукції за рахунок збільшення окупності удобрення ґрунту

Показники	Озима пшениця	Яра пшениця	Кукурудза на зерно
Фактична окупність 1 ц NPK, ц	3,8	2,3	3,2
Можлива окупність 1 ц NPK, ц	4,0	2,8	3,7
Приріст окупності добрив, ц	0,2	0,5	0,5
Можлива кількість добрив, ц NPK	598	182	281
Резерв збільшення виробництва продукції, ц	120	91	141

При підвищенні окупності добрив по озимій пшениці на 0,2 ц, ярій пшениці і кукурудзі на зерно – на 0,5ц можливо збільшити виробництво озимої пшениці на 120 ц, ярої пшениці – на 91 ц, кукурудзи – на 141 ц.

Важливим резервом збільшення виробництва продукції зернових є недопущення втрат при збиранні врожаю.

Таблиця 7.3

Підрахунок резервів збільшення виробництва продукції за рахунок збору врожаю в оптимальні строки

Культура	Площа, зібрана пізніше оптимального строку, га	Урожайність при збиранні, ц/га		Резерви збільшення збору продукції, ц	
		В строк	пізніше	З 1 га	З усієї площі
Озима пшениця	20	33,9	32,8	1,1	22
Озиме жито	14	31,0	30,1	0,9	13
Ячмінь	20	23,2	17,4	5,8	116
Овес	-	31,1	-	-	-
Кукурудза на зерно	50	23,1	22,1	1,0	50
Гречка	38	17,5	15,1	2,4	91

Як бачимо, лише при збиранні овесу не було допущено втрат врожаю, зібрано або в оптимальні строки. Для того, щоб використати резерви збільшення виробництва продукції за рахунок збору врожаю в оптимальні строки необхідно за мінімуму скоротити простої машинних агрегатів з різних при-

чин, раціонально організувати робочі місця, правильно визначити співвідношення площ для збирання врожаю роздільним способом і прямим комбайнуванням.

В заключення аналізу виробництва продукції зернових узагальнимо всі виявлені резерви:

Таблиця 7.4

Узагальнення виявлених при аналізі внутрігосподарських резервів збільшення валового виробництва основних видів продукції зернових СТОВ “Колос”

Джерела резервів збільшення виробництва продукції	Озима пшениця	Кукурудза на зерно	Яра пшениця
1. За рахунок більш повного використання земельних ресурсів	439	-	-
2. За рахунок покращення структури посівів	1277	508	256
3. За рахунок підвищення урожайності:			
а) додаткового внесення добрив	2270	900	418
б) підвищення окупності добрив	120	141	91
в) ліквідація втрат при зборі врожаю	22	50	91
Всього резервів	4122	1599	856

Отже, за умови використання всіх виявлених в процесі аналізі резервів збільшення виробництва продукції зернових господарства має змогу додатково одержати 4122 ц озимої пшениці, 1599 ц кукурудзи на зерно, 856 ц ярої пшениці, що є дуже необхідним, адже ці культури є стратегічними для господарства.

Висновки та пропозиції

На основі проведених досліджень по аналізу виробництві зерна в СТОВ “Колос” Христинівського району Черкаської області нами зроблені наступні висновки:

Господарство має зернобуряковий напрямок спеціалізації з розвинутим скотарством. За останні три роки розмір і структура земельних угідь не змінилась. Рілля складає 87,3 % площі сільськогосподарських угідь.

Чисельність працівників має тенденцію до зниження.

1. Вартість основних виробничих фондів в 2003 р. склала 7823 тис. грн.

Валова продукція в порівняльних цінах 2001р. становила в 2003 р. 2201,2 тис. грн., що на 201,2 тис. грн. більше проти 2001 р., а валова продукція рослинництва зросла на 698,9 тис. грн. за рахунок зменшення продукції тваринництва на 497,7 тис. грн.

2. Протягом 3 останніх років площа під зерновими культурами мала тенденцію до зниження і скоротилась на 237 га. За даними таблиці 3.1 за досліджуваний період в СТОВ “Колос” посівні площі зернових культур скоротились на 106 га або на 16,1 %. У структурі зернових культур зменшилась частка ярого ячменю, озимого ячменю, гречки і зросла озимої пшениці і кукурудзи.

3. Урожайність коливається за роками і найвищою була в 1994 р. - 60,0 ц/га, а в 2003 р. - 44,8 ц/га. Урожайність в цілому зернових в СТОВ “Колос” повільно зростає, але це, перш за все, за рахунок дотримання технологій вирощування, уміле керівництво при глибокій кризі, що склалась в агропромисловому комплексі в останні роки, а також малій увазі держави до проблем господарств і населення.

4. Індексний аналіз показав, що валовий збір зерна в звітному періоді збільшився в порівнянні з базисним на 35,52%. Причому внаслідок скорочення посівних площ валовий збір зерна зменшився на 7,88%. Внаслідок збільшення урожайності зерна валовий збір зріс на 34,95 %. Покращення струк-

тури посівних площ збільшило валовий збір на 9,02%.

5. Кореляційний аналіз показав:

$$Y_x = 53,74 + 18,71x_2 + 2,48x_3 + 13,29x_4 + 2,84x_5$$

Коефіцієнти регресії в рівнянні показують, на скільки змінилася урожайність культури при зміні відповідного фактора на одиницю при умові, що інші фактори, включені в рівняння, знаходяться на середньому рівні. Так, при середніх значеннях всіх інших факторів збільшення кількості внесених мінеральних добрив на 1 га посіву на 1 ц NPK сприяє підвищенню урожайності озимої пшениці на 18,71 ц/га; збільшення якості ґрунтів в балах веде до підвищення урожайності на 2,48 ц/га; зменшення затрат праці сприяє підвищенню урожайності на 13,29 ц/га; збільшення опадів в оптимальному розмірі веде до зростання урожайності на 0,2 ц/га; збільшення кількості внесених органічних добрив веде до підвищення урожайності на 2,82 ц/га. Однак, в даний час, у зв'язку з економічною скрутою рівень їх внесення надзвичайно низький, а це є значним резервом збільшення виробництва продукції.

б. Підвищення економічної ефективності виробництва зерна передбачає збільшення виробництва і поліпшення якості зерна, забезпечення більшої сталості зернового господарства шляхом інтенсифікації галузі, що включає ріст валових зборів, підвищення урожайності за допомогою внесення оптимальної кількості добрив, розширення посівів високоврожайних сортів і гібридів.

Отже, шляхами підвищення економічної ефективності виробництва зернових в СТОВ "Колос" є:

1) підвищення урожайності зернових за рахунок подальшої інтенсифікації виробництва зерна на основі внесення оптимальної кількості органічних та мінеральних добрив, розширення посівів високоурожайних сортів і гібридів;

2) зниження собівартості, дотримуючись режиму економії скорочення непродуктивних витрат;

3) максимальна збалансованість продажу зерна з наявним потенціалом

в господарстві, тобто шукати нові шляхи збуту зерна.

Список використаної літератури

1. Указ Президента України – “Про невідкладні заходи щодо стимулювання виробництва та розвитку ринку зерна” від 29 червня 2002 р. №832.
2. Програма “Зерно України – 2003–2004” (схвалена Постановою Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2002 року №1739) // Агро компас. – 2003. – №3 – с.21–25.
3. Здоровцов О.І, Мацибора О.І, Економіка с/г виробництва, – Київ, Видавництво УСГА, 1993 р.
4. Зінченко О.І, Коросюк І.М, Інтенсивна технологія виробництва зернових технічних культур, Київ, 1998 р.
5. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. Посібник. - К.:КНЕУ, 2002.-263с.6.
6. Івашенко В.І.Економічний аналіз господарської діяльності К.: ЗАТ "Нічлава" 1999.-204с.
7. Анализ хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий. Лещенко І. Т., Козак Г. Л. – 4-е изд., перераб. и доп. - К.: Вища школа. Головное изд-во, 1984 г. - 367 с. - яз. укр.
8. Омеляненко Г.Г, Концептуальні положення відновлення та розвитку зернового виробництва в Україні // Економіка АПК. – 2002. – №12. – с.3–9.
9. Саблук П.Г. Зерновий ринок України: проблеми, перспективи//Економіка України. - 2002. - №5.
10. Саблук П.Г.Стратегічні аспекти реформування зернового виробництва в Україні//Економіка АПК. - 2003. - №1.
11. Савчук В.Н. Економічний аналіз діяльності підприємств і орбамств і орй АПК. -К.: Урожай, 1999. 221 с.
12. Соколенко О.І, Економічна ефективність виробництва зерна кукурудзи в умовах становлення ринкової економіки // Вісник аграрної науки. – 2002. – №10. – с.82–83.
13. Трисвятський Л.А. Зернове господарство//Економіка сільськогосподарства

сподарських і переробних підприємств. - 1999. - №2.

14. Царенко О.М. Економічний аналіз діяльності підприємств агропромислового комплексу: Навч.посібник.-К.: Вища школа, 1998.-256с